

Використання сучасного педагогічного інструментарію в професійній освіті державних службовців: французький досвід та українські перспективи

Олена Гончаренко,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Науковий керівник — кандидат педагогічних наук *Н.С. Калашник*

Об'єднати ідеї — об'єднати всесвіт

Гтановлення демократичної, правової, соціальної держави, розвиток громадянського та інформаційного суспільства, європейська інтеграція України, проведення політичної, адміністративної та економічних реформ вимагають, щоб компетентність, професіоналізм і лідерство відігравали провідну роль у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Сьогодні в органах державної влади має працювати державний службовець нової формації, здатний на основі та в межах закону проявляти самостійність, творчість, бути дисциплінованим, дотримуватися та захищати права і свободи людини й громадянина. Сучасна система професійної освіти державних службовців носить переважно інформаційний або академічний характер, їй бракує динамічності та практичної цілеспрямованості щодо здобуття певних навичок, необхідних для виконання службових обов'язків. З метою проведення до 2014 року цілісної та системної реформи у сфері професійної освіти державних службовців. Урядом України була схвалена Концепція, де висвітлюються основні проблеми діючої системи, їх шляхи і способи розв'язання, розробляються основні цілі та завдання. Визначено, що на сьогодні науково-педа-

гогічні та наукові працівники навчальних закладів, які забезпечують професійну освіту державних службовців, не охоплені експертно-аналітичним супроводом діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, не мають можливості повною мірою підвищувати власну кваліфікацію та педагогічний рівень згідно сучасним вимогам. Держава не забезпечує впровадження в діяльність органів державної служби та місцевого самоврядування наукових розробок та реалізацію їх науковцями закладів системи підвищення кваліфікації. Одним із пропонує Концепцією шляхів розв'язання існуючих проблем у підготовці державних службовців є створення належних умов для залучення науково-педагогічних і наукових працівників, працівників державних органів та органів місцевого самоврядування до роботи в навчальних закладах системи підвищення кваліфікації; запровадження в систему підвищення кваліфікації державних службовців європейських освітніх технологій, методів і новітньої педагогічної методики [1].

Щодо підготовки державних службовців, сучасні наукові дослідження стосуються загальної методології професійної освіти. Концептуальні основи підготовки кадрів державного управління

в Україні досліджують українські фахівці: В.Б.Авер'янов, В.П.Андрущенко, В.Г.Атаманчук, В.М.Бебик, Б.А.Гаєвський, М.Ф.Головатий, С.А.Калашникова, В.М.Князєв, Б.О.Кравченко, В.І.Луговий, В.П.Лебединський, П.І.Надолішній, Н.Р.Нижник, М.І.Пірен, В.А.Ребкало, В.А.Скуратівський, В.П.Тронь та інші. Окремі проблеми організації державної служби, аналіз освітніх потреб, зміст навчальних програм і відповідних методів підготовки державних службовців в Україні досліджують українські вчені В.Ю.Биков, Д.І. Дзвінчук, Н.В. Дупак, С.Д. Дубенко, Н.С. Калашник, С.В. Крисюк, І.Ф. Лопушинський, В.К.Майборода, О.Ф.Мельников, П.С.Назимко, О.Ю.Оболенський, Н.Г.Протасова та інші. У цьому контексті становить інтерес французький досвід щодо сучасних педагогічних методів, використання сучасного педагогічного інструментарію та важливості компетентності викладачів у процесі професійної підготовки державних службовців, оскільки означені проблематиці в цій країні надається особлива увага. Різні аспекти проблеми підготовки державних службовців можна знайти в наукових працях французьких учених: Р. Барбье, М.Дебре, Ш.Дебаш, Р.Грегуар, Ж.Лезурн, К. Марсолье, Б.Гурне, К.Дюбар, Г.Бребан, В.Шаню та інших. Ці дослідники зосереджують увагу на визначенні основних напрямів реформування державного управління й системи освіти, аналізі впливу рівня підготовки службовців на ефективність державно-управлінської діяльності, розробці концепції використання чиновників з універсальною підготовкою. Останнім часом, коли реформа державної служби Франції охопила не тільки державні установи, але і навчальні заклади підготовки державних службовців, багато французьких науковців розробляють нові педагогічні методи, вивчають використання сучасного педагогічного інструментарію у процесі навчання державних службовців у рамках безперервної освіти. Особливу увагу на компетентності викладачів, які займаються підготовкою дер-

жавних службовців, зосереджують Ален Лабруф, Луїз Ланжевен, Катрин Ганьон та інші. Але наукові розробки вказаних вчених майже не досліджені у вітчизняному науковому просторі та практиці професійної освіти державних службовців. Отже, викладений в статті матеріал буде цікавим не тільки з теоретичної, але й прикладної точки зору.

Мета статті — висвітлити французький досвід використання сучасних педагогічних методів в професійній освіті державних службовців, розглянути основні компетентності викладачів цієї сфери та можливості адаптації застосування описаного педагогічного інструментарію в Україні.

З огляду на поставлену мету ставимо такі завдання: проаналізувати результати досліджень, здійснених зарубіжними й вітчизняними науковцями, та на основі цього визначити основні фактори успіху якісної роботи системи професійної освіти державних службовців Франції; дослідити сучасні педагогічні методи, які використовуються у їх підготовці, та визначитися з можливістю застосування французького досвіду у втіленні реформи професійної освіти в Україні.

Загальновідомим є факт, що Франція відіграє визначальну роль у створенні сучасних державних і правових структур Західної Європи. Підготовка державних службовців у Франції сьогодні залишається у центрі політичного життя країни і відноситься до двох різних напрямків. З одного боку, це пристосування адміністративного апарату до економічного та соціального розвитку країни в рамках Євросоюзу і з іншого, — оновлення системи професійної освіти державних службовців, шляхом її адміністративного спрощення та застосування педагогічних новацій, а саме сучасних педагогічних методів навчання.

На сьогодні в Україні важливою тенденцією трансформації змісту професійного навчання державних службовців відповідно до профілів компетентностей

та посадових осіб місцевого самоврядування є актуалізація функціональної та галузевої підготовки. Це передбачає розробку програм тематичних постійно діючих і короткострокових семінарів, тренінгів, спеціалізованих короткострокових навчальних курсів на засадах компетентнісно спрямованої освіти. Аналіз методичних рекомендацій щодо розробки типових програм довів, що обов'язковим є врахування ключових компетентностей держслужбовців, законодавчих і нормативно-правових актів, які регламентують питання державного управління, організації і функціонування системи освіти в Україні. Програма повинна передбачати чітку спрямованість на задоволення конкретних навчальних потреб і професійних інтересів державних службовців, можливість за відносно короткий час здобути додаткові знання з новітніх досягнень у певній галузі чи сфері діяльності, а також удосконалити окремі аспекти професійної компетентності, зокрема, розширити і систематизувати знання, підвищити рівень оволодіння уміннями, необхідними для виконання посадових обов'язків та ін. Таким чином, навчальні програми за загальними цілями поділяються на три категорії: передачі знань (мобілізація загальних початкових спеціалізованих знань), вмінь (удосконалення застосування необхідних методів та способів для роботи, яку виконує державний службовець) та вмінь спілкування (взаємодія слухачів у процесі навчання).

На сьогодні у Франції існує вісім форм навчання державних службовців в рамках безперервної освіти :

- семінар/конференція (передача знань за короткий час, яка лімітує активність слухачів та полягає лише у пасивному слуханні);
- дискусії (доповнюють навчання форми семінару сеансами «питання та відповіді» або дебатами);
- вправи (служать для застосування теоретичних знань та проводяться різноманітними формами (вирішення задач, тестові завдання тощо);

- відвідування занять (необхідне при відкритті нового адміністративного управління або закладу, передбачають застосування додаткових більш активних педагогічних методів);
- обмін (відрив державного службовця від свого підприємства для роботи у іншому аналогічному закладі з метою придбання практичного досвіду);
- проектування подій (засновується на аналізі реальної ситуації або вирішенні задачі реальної події);
- рольові ігри (акцентують увагу на поведінці та стосунках),
- ігрове моделювання (зосереджується на вирішенні вигаданої проблеми) [2].

Згідно аналізу, проведеному французькими дослідниками, на сьогодні у країнах Євросоюзу ширше застосовується така форма навчання, як семінар/конференція (55 %) для державних службовців вищої категорії.

Аналіз французьких науковців щодо змісту навчальних програм та педагогічних підходів довів, що, якщо програма стосується лише вивчення права, політики або економіки, то вона лише передає знання і може бути реалізована завдяки семінару, конференції або дискусії. І, навпаки, якщо вона стосується вивчення законів інших держав в рамках Євросоюзу, то необхідно використовувати більш активні педагогічні підходи. Тому французькі школи підготовки державних службовців особливу увагу надають професіоналізму викладачів, які поділяються на наступні категорії: університетські, зовнішні консультанти та практики (державні службовці або територіальні державні службовці). Але згідно доповіді французьких експертів щодо підготовки викладачів, кожна категорія має свої недоліки. Перші дві категорії мають лише теоретичні знання, які іноді не мають нічого спільного з практикою, але це не стосується третьої категорії. Практики, навпаки, не використовують теоретичні знання і не мають необхідних здібностей у практиці викладання, їм бракує вміння відступати від їх реального колективу та адміністрації.

Таким чином, на сьогодні стає актуальною підготовка нових компетентних викладачів, які могли б з'єднати практичне та теоретичне вміння, педагогіку та застосовувати ці знання. Компетентність мобілізує теоретичні знання, практичні знання, здатність та вміння проводити навчання, правильно орієнтуватися у складних ситуаціях.

Теоретичні знання це насамперед знання, які мають відношення до дисциплін, що викладаються, а також до вмінь, які допомагають у цьому процесі. Це фактичні, концептуальні знання, вони ґрунтуються на сфері знань таких як дидактика, педагогіка дорослих, когнітивна психологія та соціологія. Викладачі, які займаються підготовкою державних службовців у рамках безперервної освіти у Франції, за своєю компетентністю підрозділяються на наступні категорії :

- викладач-аніматор, який повинен вміти визначати характеристики аудиторії, правильно використовувати педагогічний інструментарій та новітні комунікаційні технології у процесі навчання, організовувати послідовність навчання, з'єднувати професійні ситуації з теорією;
- викладач-розробник, повинен вміти встановлювати попередню оцінку навчання, приймати участь у розробці плану навчання та педагогічного інструментарію. забезпечувати педагогічну концепцію послідовності та часу навчання;
- відповідальний за навчання, повинен вміти аналізувати замовлення на навчання, встановлювати профіль посадових обов'язків, вести переговори, формулювати та розуміти план навчання, розраховувати плановий бюджет, забезпечувати педагогічну послідовність процесу навчання;
- викладач-консультант, це особлива категорія викладачів, які повинні вміти по'єднувати практичні та теоретичні знання [3].

Проведення стажування для викладачів, які займаються підготовкою державних службовців, є актуальним сьогодні у

Франції завдяки реформі державної служби та вимогам Євросоюзу. Такі стажування розширюють знання викладачів у педагогічній інженерії. Вони мають загальні та характерні цілі, методологію та зміст, допомагають поширити знання методології навчання для ефективності передачі своїх вмінь аудиторії, яка розраховує придбати нові знання і компетентність. На сьогодні інтернет-простір допомагає знайти новий педагогічний інструментарій, як, наприклад, інтернет-платформи, педагогічні скриньки та педагогічні гідди щодо підготовки викладачів для навчання державних службовців, розроблені французькими науковцями та викладачами. Ці сучасні технології допомагають викладачам пристосовуватися до нових вимог і тенденцій в освіті.

Широкого застосування в професійній освіті державних службовців набули так звані педагогічні «міні-гідди» (педагогічні знання сконцентровані в єдиному документі — синтезі, який пропонує різні педагогічні підходи у навчанні, демонструє активні підходи з вправами-домислення, розвиває власні педагогічні стратегії, форми передачі знань та вмінь). Аналіз педагогічних міні-гідів щодо безперервної освіти довів, що викладачі використовують такі традиційні педагогічні підходи, як: «один на один», навчання невеликими групами, консультативний, опікунський, з використанням технічних засобів навчання. Французькі науковці виділяють необхідність вибору одного з них при навчанні, правильний вибір педагогічного методу повинен бути адаптованим до умов навчання, можливостей викладача та потреб учасників. Педагогічні методи численні та класифікуються на дві групи: афірмативні та активні. Афірмативні методи підрозділяються на експозитивний (викладач прямо або посередньо передає інформацію), демонстративний та інтерогативний. Активні методи спонукають слухача придбати знання за його особистою ініціативою. Педагогічно правильно побудована ситуація підказує слухачу питання, вирішення яких приносить йому досвід і додаткові знання.

Афірмативний/експозитивний	Афірмативний/демонстративний	Інтерогативний
Усно розкрити тему, враховуючи зміст, початкову інформацію, структуру, висновок та результат.	Показати, що і як розвивається, (того, що написано, не завжди достатньо). Для вміння необхідний доказ.	Замінити доповідь або демонстрацію на групу питань, щоб допомогти знайти інформацію та дійти висновку.
Активний		
<p>Розрахований взагалі на активність слухачів. Дозволяє порівнювати висновки задачі тим способом, який слухачі відкрили самі в процесі її рішення. Роль викладача залишається першорядною, навіть якщо він знаходиться на другому плані у процесі вирішення задачі, він обирає темп роботи та організує її, допомагає обміну та наставляє у пошуку, допомагає вирішити труднощі, полегшує форми роботи, щоб дійти висновку</p>		

Інформаційні технології відкривають в наш час шлях до важливих інновацій у плані дистанційного навчання та передачі знань. Вони дозволяють охопити більше учасників та відповідають біль-

шим потребам. Таким чином, сьогодні використовують новий педагогічний метод — програмний. Він допомагає державним службовцям покращити свій рівень підготовки.

Програмний
<p>Курс програмного навчання засновується на дидактичному матеріалі (підручники, матеріали слухачів, CD-Rom, поетапні оцінювальні завдання). Метою такого навчання є придбання необхідних упорядкованих знань.   Постійна присутність викладача не обов'язкова. Викладач працює в прямому контакті або дистанційно (телефон, інтернет), чим створює постійну підтримку. Сеанси з групою лімітовані, вони допомагають: визначити свої координати у навчанні, перейти до більш складного етапу, дозволяють обміну отриманих знань між учасниками.</p>

Одним з важливих факторів успіху та якісної роботи державного апарату Франції є науково обґрунтована побудова процесу підготовки не тільки державних службовців, але і педагогічних кадрів, які здійснюють цю підготовку. Слід усвідомлювати, що покращення рівня підготовки державних службовців в Україні не може бути і не повинно досягатися лише через підвищення адміністративних вимог і удосконалення «паперової роботи». Замість цього слід покращувати якість необхідних процесів і процедур, що можна досягти лише через підвищення мотивації, знань, досвіду учасників та всіх зацікавлених сторін. Використання сучасних педагогічних методів, педагогічного інструментарію, стажування викладачів дозволяє покращити рівень підготовки державних службовців.

Література

1. *Концепція* реформування системи підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад від 28 листопада 2011р № 1198-р — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1198-2011-%D1%80>
2. *Rutger von den Hoven* La formation européenne destinée aux hauts fonctionnaires des Etats membres de l'Union européenne — Режим доступу : http://www.eipa.eu/files/repository/eipascope/scop98_2_2.pdf
3. *Véronique Leclercq* Acteurs de la formation de base se professionnaliser Guide pratique — Режим доступу http://www.anlci.gouv.fr/fileadmin/Medias/PDF/EDITIONS/ANLCI_guide_proBDOKdef.pdf
4. *Outils pédagogiques* Le choix de la méthode pédagogique — univers formateurs Режим доступу : www.icedap.com/.../formation/.../3... — Франція <http://www.icedap.com/documentation-formation/univers-formateur/Pages/3024002.html>

15.11.2012